

MHT XXXVII. Országos Vándorgyűlés
Pécs, 2019. június 3-4

Töprengés vízről, vagyonról, finanszírozásról

(A vízgazdálkodás intézmény-
rendszere és a piacgazdaság.)

Reich Gyula okl. vízépítőmérnök
ReWe Stratégiai Tanácsadó Bt.

A **vízgazdálkodás**, mint szolgáltatás **infrastrukturális tevékenység**, a társadalom vízzel kapcsolatos igényeinek fenntartható kielégítésére, annak a szabályozására.

Természetes monopólium. Mindennek – életnek, termelésnek, a természettel való összhangnak - feltétele, alapja.

Ezért társadalmi szinten: **non profit szolgáltatás**.

Ha ez igaz, akkor társadalmi szinten a **legkisebb költség elvének** kell érvényesülni, bölcs igény-kielégítésre van szükség a fenntarthatóság elvének érvényesülése mellett.

Az igények/érdekek sokszínűsége miatt az elv érvényesítéséhez szoros koordinációra, **integrált vízgazdálkodásra** van szükség, amihez arra képes **intézményrendszer** kell.

TARTALOM

1. Alapok

1. Fogalmak, keretek, sajátosságok
2. A társadalmi szintű hatékonyság feltétele/eszköze: az integrált vízgazdálkodás

2. 30 éves átmenet a tervgazdálkodásból a piacgazdaság felé.

1. A vagyoni viszonyok átrendeződése (állami, önkormányzati, társulati)
2. Működtetés – finanszírozás – költségvetési kapcsolatok módosulás
3. Fejlesztési források és forrás koordináció

3. A vízgazdálkodás szervezetrendszerének átalakulása: **integrált vízgazdálkodásból a dezintegráltba.**

4. A **Nemzeti Vízstratégia** célkitűzése: a készlettel való gazdálkodás helyett értékkel való gazdálkodás megteremtése

1. Intézményi tekintetben
2. Vagyongazdálkodás
3. Finanszírozás
4. Javaslatok: a hidroökonómia újra élesztése, a szükséges adatbázis létrehozása

Értelmezési dilemmák/fogalmak

Piacgazdaság/kapitalizmus: magántulajdon, profitorientált, verseny, szabad piac, vállalkozási szabadság, korlátozott kormányzati beavatkozás – **nem tervgazdaság**

Intézményrendszer: az a politikai, gazdasági, jogi és tervezési keretrendszer, amiben a társadalom a vízzel kapcsolatos ügyeit kezeli – **nem szimplán a szervezetrendszer**

Infrastruktúra: nem vesz részt közvetlenül a termelési folyamatban, de ahhoz **elengedhetetlen**

Természetes monopólium: versenytárs nélküli helyzet, esetünkben természeti – és technikai adottság miatt – **erős szabályozottság** igénye a piac szabadsága + a **fenntarthatóság** érdekében

Non profit tevékenység: lehet nyereség de az kötelezően visszaforgatandó a tevékenységre/szolgáltatásra – esetünkben társadalmi szinten! **nincs „osztalék” (víziközművek, működtetés – EU?)**

Legkisebb költség: szükséges és lehetséges költség melletti szolgáltatás (fejlesztés+ működtetés) – **pl. a vezetékadó nem szükséges költségelem...**

Az integrált vízgazdálkodás és a szükségessége

Sajátosságok

- Mással nem pótolható, az élet feltétele
- mindenkit érint, mindenki érdekelt
- nem ismer határokat,
- természetes monopólium
- politikai felülvezéreltség
- rendkívül tőkeigényes
- rendkívül hosszú élettartam
- megváltoztatja a természeti viszonyokat
- Nem állítható vissza beavatkozást megelőző/eredeti állapot

Előrelátó, tér- és időbeli tervezés,

ami a vizeket érintő valamilyen természeti tényezőre, gazdasági tevékenységre és szociális igény kielégítésére, ezek terveire terjed ki. Egységes, georeferált nyilvántartásra és feltáró-elemző módszerekre támaszkodik.

Eredményesség feltétele:

az érdekelteket összekötő intézményrendszer + párbeszéd az érdekeltek között!

30 éves átmenet: vagyoni, vagyonekezelési viszonyok („az ősbűnök”)

- 1987** A vízügyi igazgatóságok, környezetvédelmi felügyelőségek, és a természetvédelmi igazgatás integrálása a VIZIG-ek bázisán, a mennyasszony 800 milliós Ft-os „hozománnyal” jön, **1990** „visszacsinálás” a „válóperből” a környezet-védelem 3,5 millárddal száll ki.
- 1990-91** Önkormányzati vagyon törvény: a megyei és városi víziközmű vállalatok, szakmai szabályozás nélkül helyi önkormányzati tulajdonba kerülnek, a szétforgácsolódás (korrekció: víziközmű szolgáltatási törvény 2011) Helyi önkormányzati tulajdonba és kezelésbe kerülnek a települést közvetlenül szolgáló vizek és vízellátási hálózatok – ide értve a felbomló nagyüzemek belső csatornahálózatát is – ezt a mai napig nyögjük!
- 1993–94** Gazdasági társaságokba viszik a vízügyi igazgatóságok termelő kapacitását (mélyépítési eszközök és fizikai létszám).
- 1998** A mezőgazdasági célt szolgáló vizekkel és vízellátási hálózatokkal kapcsolatos állami feladatok ellátása az FVM-hez kerül. A vízgazdálkodási társulatok szakmai és költségvetési ügyei elszakadnak a vízgazdálkodás állami irányításától.
- 2006** A VITUKI területét értékesítik.. Megpecsételődik a 110 éves tudományos kutató bázis sorsa.
- 2015** Az addig társulatok által kezelt állami tulajdonú vízfolyások és csatornák átkerülnek a vízügyi igazgatóságok vagyonekezelésébe, finanszírozás nélkül.

30 éves átmenet: működtetés, finanszírozás („az ősbűnök”)

- 1990-91** Önkormányzati vagyon törvény: a megyei és városi víziközmű vállalatok, helyi önkormányzati tulajdonba kerülésével megszűnik a díjszabályozás (korrekció: víziközmű szolgáltatási törvény 2011, de még ma sem....)
- 1998.** Megszűnik az önállóan gazdálkodó Vízügyi Alap, átalakul közvetlen költségvetési sorrá, „vízügyi céllelőirányzattá” névvel. 2001 Az utolsó vízügyi cél is kikerül a „környezetvédelmi és vízügyi céllelőirányzat” támogatási köréből
- 2004** Hatályba lép a környezetterhelési díjról szóló 2003. évi LXXXIX törvény, evvel a szennyvízbírság „felolvad – eltűnik” a központi költségvetés bevételei között.
- 2005** Hatályát veszti a vízgazdálkodási törvény 15. § (9), Ezzel a vizekhez kapcsolódó illetékek, bírságok, járulékok, díjak végképpen elvesztik a céljellegüket.
- 2010** A 2010. XC. törvény, módosítja a víztársulatokról szóló 2009. évi CXLIV. törvényt, 2011. jan 1-jei hatállyal megszűnik a „társulati érdekeltségi hozzájárulás”. Ezzel a helyi jelentőségű, közcélú vízimunkák 200 éve érvényesülő szolidaritási elve helyébe állami finanszírozás lép.

30 éves átmenet: költségvetési kapcsolatok

Az államháztartás számviteli rendjének a változásai

1988 – től 92-ig átmenet a tervgazdálkodásból (Állami Pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény --- ÁHT 1992 XXXVIII)

2002 uniós csatlakozásunk

2008 – válság hatási utáni változtatások

2011 évi ÁHT azóta 564 helyen módosult

A központi költségvetés szerkezeti rendje: fejezet; cím, alcím; jogcímcsoport; jogcím; előirányzat-csoport; kiemelt előirányzat;

A működési költségvetés előirányzat-csoport kiemelt előirányzatai: személyi juttatások; munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó; dologi kiadások; ellátottak pénzbeli juttatásai; egyéb működési célú kiadások.

A felhalmozási költségvetés előirányzat-csoport kiemelt előirányzatai: beruházások; felújítások; egyéb felhalmozási kiadások.

Folyamatos törekvés a bázis alapú tervezésről a feladatalapú tervezésre való áttérés (fejezeti kötetek, indoklások)

Eredmény:

senki nem tudja, hogy vízügyi közcélú források/kiadások hogyan változtak az elmúlt 30 évben – feladat!

30 éves átmenet: fejlesztési források

A közvetlen vízgazdálkodás fejlesztések (**csak EU-s forrás!**)

2007 – 2013 1032 milliárd Ft

2014 – 2020 **713 Mrd Ft**

Nemzeti forrás igénye (BEA??)

Szinergiák kihasználása (**komplexitás hiánya...**)

Működtetés forrásigénye: 2020: vizigek: 10 – 15 Mrd

Víziközművek: 12 – 20 Mrd

30 éves átmenet: integrált vízgazdálkodásból a dezintegráltba

Évenkénti átszervezések 25 – 30 év ámokfutás (2014 óta relatív stabilitás..)
4 féle miniszteriális felelősség (vg; ig.szervek; vízvéd; víziközmű szolg;) + helyi önkormányzat
Jogbizonytalanság (a VgTv 1995 óta 365 helyen módosult)
Nincs a feladatok összehangolására alkalmas csúcsszervezet!

Gazdasági vonatkozású problémák, ellentmondások (transzformációs veszteség?):

Nincs definiálva a vízkészlet tulajdonosa

A víz erőforrás jellege és természeti szerepének a szembeállítása

A védelem és a gazdálkodás szembeállítása

Az ökológiai és a kárelhárítási érdekek szembeállítása.

A mennyiség és a minőség még ma is külön

Elkülönülő adatbázisok

Kettősség vízközművek szakmai szabályozásában

Teljes költségmegtérülés? Használó fizet??

Az állam túlzott szerepvállalása, a helyi feladatfinanszírozás gyengülése

Egyre súlyosbodó szakember hiány

Egyoldalú joguralom

Mit mond a Nemzeti Vízstratégia, a Kvassay Jenő Terv?

Helyzetértékelés (4.5.6 fejezet):

Elmaradott a vízzel kapcsolatos **gazdasági adatgyűjtés**
Nincs meghatározva a **vízfelhasználás hozzáadott értéke** az egyes ágazatokban.
Az **ökoszisztéma- szolgáltatások** nem értéken mérődnek
A **vízkeszlet** pénzügyileg nem értékelt.
A vízi infrastruktúrával és a vízkészletekkel való **gazdálkodás monopoljellegű, maximalista**, hatékonyan nem teljesíthető **igényeket generál**, ezért a szolgáltatások ellentételezésének hiánya krónikus pénzügyi veszteségeket jelent, amelyet mindenkor a kormányzati támogatás kellene, hogy fedezzen.”

Mit mond a Nemzeti Vízstratégia, a Kvassay Jenő Terv?

Gazdasági szabályozás fejezet (12.3)

A **vízkészletjárulék** jelenlegi formájában nem alkalmas a korlátos készletek esetén szükséges, a hasznosított készlet hozzáadott értékén alapuló allokációra. Erre a célra más eszköz lenne megfelelő, **a forgalmazható lekötések rendszere**. A vízkészletjárulék közvetve alkalmas azonban a vízhasználat felügyeletének finanszírozására, mivel a fogyasztás és hatásának felügyeleti (monitoring) költségei éppen a vízkészlet típusával és a felhasználás módjával vannak összefüggésben.

A **területi infrastruktúra árazása** és szabályozása: 1) a szolgáltatás költségeit minden vízhasználó felé egyértelműen közvetítő árrendszer és 2) a vízvisszatartást lehetővé tevő területhasználati alkalmazkodás ösztönzői.

Vízkészlet-gazdálkodás: hiányzik az a mechanizmus, amely az egymással versengő, de együtt már nem kielégíthető igények esetén rendezzi a hozzáférési jogok elosztását (real time vízészletgazdálkodás??).

Mit mond a Nemzeti Vízstratégia, a Kvassay Jenő Terv?

1./ Átfogó vízgazdálkodási célrendszer, Időtáv: 2030:

„Szilárd hidroökonómiai alapokon álló gazdaság szabályozási, árképzési, fejlesztési és működtetési finanszírozási rendszer kialakításával, amely megakadályozza a vízvagyon leépülését, a készletek túlhasználatát, és arra ösztönöz, hogy a szűkös hasznosítható készleteket minél nagyobb hozzáadott értéket termelő módon aknázzák ki.”

**MENNYISÉGI KÉSZLETTEL VALÓ GAZDÁLKODÁS HELYETT ÉRTÉKES
KÉSZLETTEL VALÓ GAZDÁLKODÁS**

2./ **Vízpénztár** a céljellegű befizetések céljellegű felhasználására

Bevételi oldal: vízkészletjárulék, a vízterhelési díj, a talajterhelési díj, a vízenergia hasznosítás díja, parthasználati, vízfelület-használati díjak stb.).

Becslések szerint a bevételek nagyságrendje megegyezik a szakigazgatási szervek működési költség-vetésének a nagyságával. „Ártéri járulék” ???

Mit mond a Nemzeti Vízstratégia, a Kvassay Jenő Terv?

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

HIDROÖKONÓMIA ! HIDROÖKONÓMIA !

**.... A MA TELJESÉGGEL HIÁNYZÓVÍZÜGYI TUDOMÁNYOS
KUTATÁS ÉS FEJLESZTÉS
REORGANIZÁCIÓJÁNAK TALÁN LEGFONTOSABB
ELEMÉ!**

**KÖSZÖNÖM A MEGTISZTELŐ
FIGYELMET!**